OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Vastine

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Niklas Vainio

26.3.2025

Vastine asiassa HE 205/2024 vp. / Satamien turvallisuusselvityksiä koskeva sääntely

Turvallisuusselvitysten hakemista koskeva malli

Liikenne- ja viestintävaliokunta käsittelee lausunnossaan (LiVL 2/2025 vp.) 5. lakiehdotuksessa ehdotettua turvallisuusselvitysten hakemisen keskitettyä mallia. Valiokunta tuo esiin, että saadun selvityksen mukaan esityksessä ehdotettu keskitetty malli on valittu muun muassa siksi, että turvallisuusselvitysten tuloksena saatu sensitiivinen tiedustelutieto ei leviäisi tarpeettoman laajalle. Lisäksi keskitetyllä mallilla on katsottu esityksen valmistelussa olevan etuja myös suojelupoliisin turvallisuusselvityksiin liittyvän asiakasprosessin kannalta, ja on tuotu esille, että vastaavia keskitettyjä turvallisuusselvitysvaatimuksia on asetettu jo muualla lainsäädännössä

Talousvaliokunta suhtautuu ehdotettuun malliin lausunnossaan (TaVL 5/2025 vp.) kriittisesti ja toteaa, että se poikkeaa olennaisesti turvallisuusselvityslain mukaisesta menettelystä, jota noudatetaan kaikissa muissa tilanteissa. Valiokunnan mukaan turvallisuusselvityslain mukaan selvityksen hakee se taho, jonka intressiä suojataan eli turvallisuusselvityksen kohteena olevan henkilön työnantaja.

Suomen Satamat ry. vastustaa keskitettyä mallia. **Elinkeinoelämän keskusliitto ry** esittää, että ehdotettu turvallisuusselvitysprosessi ei ole nykyisen turvallisuusselvityslain käytännön mukainen. Keskitettyä mallia kannattavat **Satamaoperaattorit ry, Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi** ja **Tulli**. **Suojelupoliisi** pitää turvallisuusselvitysten merkityksellisyyden kannalta olennaisena, että satamanpitäjät toimivat turvallisuusselvitysten hakijana.

Vastine

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä on valittu keskitetty malli, jonka mukaisesti vastuu turvallisuusselvitysten hakemisesta on satamanpitäjällä. Keskitetty malli on valittu muun muassa tietoturvallisuuden varmistamiseen ja selvitysmenettelyn tehokkuuteen liittyvistä syistä. Turvallisuusselvityksen laatimisen yhteydessä käsitellään laajasti selvityksen kohdetta koskevia tietoja ja selvityksen lopputuloksena hakijalle voidaan ilmoittaa arkaluontoisia henkilötietoja tai valtion turvallisuuden näkökulmasta sensitiivisiä

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

tietoja. Selvityksen kohteen yksityisyyden suojan ja kansallisen turvallisuuden näkökulmasta on tarkoituksenmukaista, ettei turvallisuusselvityksen tietoja käsitellä laajemmin kuin on välttämätöntä. Ulkomaansatamien satamanpitäjiä on Suomessa noin 65, mutta satamaoperointiyrityksiä on merkittävästi enemmän. Keskittämällä turvallisuusselvitysten hakeminen satamanpitäjille voidaan minimoida arkaluontoisten ja sensitiivisten tietojen käsittelyyn liittyviä riskejä. Turvallisuusselvitysten hakemisen keskittäminen satamanpitäjille on perusteltua myös kohdehenkilöiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi.

Turvallisuusselvityslain 15 §:n 1 momentin mukaan henkilöturvallisuusselvitystä voi hakea, jollei kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista muuta johdu tai laissa toisin säädetä, selvityksen kohteen työnantaja tai se, jonka antamaa toimeksiantoa tai siihen kuuluvaa tehtävää selvityksen kohteen on tarkoitus hoitaa tai jota hän hoitaa. Säännöksessä nimenomaisesti viitataan mahdollisuuteen säätää laissa toisin tästä lähtökohdasta. Euroopan unionin ja kansallisessa ilmailulainsäädännössä (ilmailulain 101 §) turvallisuusselvitysten hakeminen on keskitetty lentoasemanpitäjälle osin samaan tapaan kuin nyt on ehdotettu. Hakemiseen velvoittavia säännöksiä on muun muassa ydinenergialaissa (7 i §) ja luotsauslaissa (15 §). Yritysten välisissä toimeksiantosuhteissa on tavallista, että toimeksiantajayritys hakee turvallisuusselvityksen toimeksisaajayrityksen henkilöistä.

Toisin kuin Suomen Satamien lausunnossa todetaan, esitetyn turvatoimilain 7 g §:n mukaan satamanpitäjän tehtävänä ei olisi arvioida, onko alueella toimivan yrityksen työntekijällä edellytyksiä toimia tehtävässään. Satamanpitäjän tehtävänä olisi arvioida, voidaanko kyseiselle henkilölle antaa pääsy pykälässä tarkoitettuihin tietoihin ja tietojärjestelmiin. Arvion taustalla olisi uhka valtion turvallisuuden vaarantumisesta tai järjestäytyneen rikollisuuden edistämisestä. Sääntelyllä ei muutettaisi työlainsäädännön lähtökohtia siitä, että henkilön työsuhteen ehdoista ja jatkumisesta päättää henkilön työnantaja.

Toisin kuin Suomen Satamat ry katsoo, tehtävä ei merkitse julkisen vallankäytön delegointia yksityiselle yritykselle. Suojelupoliisin turvallisuusselvitysasiakkuuteen liittyvät vaatimukset kohdistuisivat ainoastaan satamanpitäjään. Turvallisuusselvityksiä koskeva tehtävä olisi satamanpitäjän lakisääteinen velvollisuus, kuten muutkin sataman turvallisuuteen liittyvät lakisääteiset velvoitteet, joista satamanpitäjä tyypillisesti vastaa. Oikeusministeriön käsitys on, että satamanpitäjä voisi satamajärjestyksellä velvoittaa satamassa toimivat yritykset toimittamaan sille tarvittavat tiedot turvallisuusselvitysten hakemista varten ja muutoinkin velvoittaa ne noudattamaan sellaisia menettelyjä, joilla satamanpitäjä pystyy suoriutumaan sille annetuista lakisääteisistä tehtävistä. Oikeusministeriö kiinnittää myös huomiota Satamaoperaattorit ry:n lausuntoon, jossa todetaan, että satamaoperointiyritysten tulee yhteistoiminnassa satamanpitäjän kanssa arvioida oman yrityksensä turvallisuusselvitettävät henkilöt ja luovuttaa näiden henkilöiden tiedot satamanpitäjälle.

Siirtymäaika

Liikenne- ja viestintävaliokunta pitää lausunnossaan erittäin tärkeänä, että satamien turvallisuusselvityksiä koskevien velvoitteiden toteuttamiseen varataan riittävästi aikaa. **Suomen Satamat ry.** ja **suojelupoliisi** pitävät tärkeänä riittävää siirtymäaikaa.

Vastine

Ehdotetun turvatoimilain 7 g §:n 2 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto tekee päätöksen siitä, mitä tietoja ja tietojärjestelmiä pidetään turvallisuuden kannalta kriittisinä ja mitä satamanpitäjiä 1 momentissa säädetty velvollisuus koskee sekä millaisia

käyttöoikeuksia 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetaan. Pykälän 4 momentin mukaan ennen edellä tarkoitetun päätöksen tekemistä Liikenne- ja viestintäviraston on kuultava satamanpitäjää ja muita toimivaltaisia viranomaisia. Päätöksessä on asetettava kohtuullinen määräaika, johon mennessä turvallisuusselvitystä on haettava.

Satamanpitäjää koskevat velvoitteet eivät tule voimaan ennen kuin Liikenne- ja viestintävirasto on tehnyt sitä koskevan päätöksen. Päätöksessä asetettavalla kohtuullisella määräajalla varmistetaan, että satamanpitäjällä on velvoitteiden toteuttamiseen riittävästi aikaa.

Ehdotetun säännöksen yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan määräajan kohtuullisuuteen vaikuttaa muun muassa, minkä suuruisesta ja luontoisesta satamasta on kysymys, ja ovatko päätöksen kohteena olevat satamanpitäjät jo hakeutuneet suojelupoliisin turvallisuusselvitysasiakkaaksi. Turvallisuusselvitysmenettelyn piiriin pääseminen ja turvallisuusselvitysten hakeminen voi kestää useita kuukausia.

Oikeusministeriön käsitys on, että Liikenne- ja viestintäviraston päätökseen liitettävä kohtuullinen määräaika antaa satamanpitäjälle riittävästi aikaa turvallisuusselvityksiä koskevien velvoitteiden toteuttamiseen, eikä lakiin siten tarvita erillistä siirtymäsäännöstä.

Turvallisuusselvitysten soveltamisala

Keskusrikospoliisi ehdottaa, että turvallisuusselvityslain 19 §:n 1 momentin 4 kohtaan ehdotettua muutosta (2. lakiehdotus) laajennettaisiin siten, että turvallisuusselvitys voitaisiin tehdä myös jos henkilö *muulla tavalla* vaarantaa valtion turvallisuutta *tai muuta merkittävää yleistä etua*. Vastaavasti turvatoimilaissa ehdotetaan muutettavan viittaus järjestäytyneeseen rikollisuuteen viittaukseksi vakavaan rikollisuuteen.

Vastine

Turvallisuusselvitys merkitsee julkisen vallan taholta tulevaa puuttumista kohdehenkilön yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on arvioinut turvallisuusselvityslakia muun muassa suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta (PeVL 3/2014 vp.) Lain 19 §:ssä määritelläänkin tarkkarajaisesti ne tehtävät ja tehtävätyypit, joissa toimivista henkilöistä voidaan laatia perusmuotoinen turvallisuusselvitys.

Turvallisuusselvityslain 19 §:n 1 momentin 4 kohta koskee työskentelyä yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömään infrastruktuuriin liittyvissä tehtävissä. Lakiehdotuksen mukaan kohtaa laajennettaisiin siten, että siinä erikseen mainitaan tehtävät, joissa selvityksen kohdehenkilö voi *saamiensa tietojen* oikeudettomalla käytöllä merkittävällä tavalla vaarantaa valtion turvallisuutta tai edistää järjestäytynyttä rikollisuutta. Ehdotus on lain lähtökohtien mukaisesti laadittu tarkkarajaiseksi koskemaan vain pääsyä kriittiseen tietoon.

Keskusrikospoliisin ehdotukseen sisältyvät lisäykset ”muulla tavalla” ja ”muuta merkittävää yleistä etua” sen sijaan laajentaisivat säännöksen soveltamisalaa hyvin merkittävästi tavalla, joka mahdollistaisi perusmuotoisen turvallisuusselvityksen tekemisen olennaisesti nykyistä väljemmillä edellytyksillä. Myös ilmauksen ”järjestäytynyt rikollisuus” korvaaminen ilmauksella ”vakava rikollisuus” merkitsisi säännöksen soveltamisalan selvää laajentamista. Ehdotus on ongelmallinen ottaen huomioon perusoikeuksien rajoittamiselta edellytettävä täsmällisyys, tarkkarajaisuus ja oikeasuhtaisuus ja voimassa olevan

lain systematiikka. Oikeusministeriön käsitys on, että tavoiteltu vaikutus toteutuu jo riittävästi 4 kohdan alkuosan säännöksellä (”toimii tehtävissä, joissa voi vahingoittaa yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömän infrastruktuurin toimivuutta tai kriittisen tuotannon jatkumista”), eikä perusteita ehdotetulle muutokselle ole.